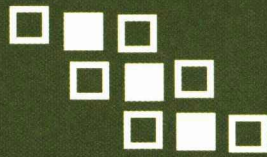
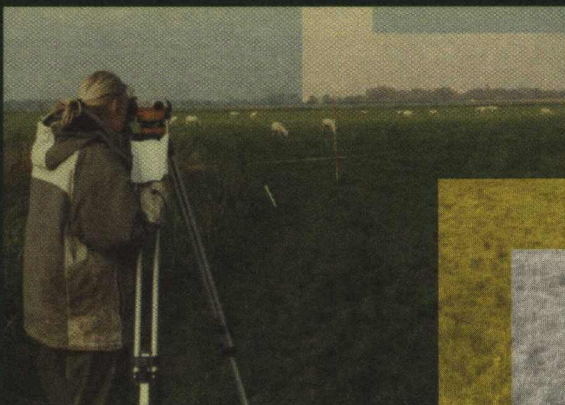
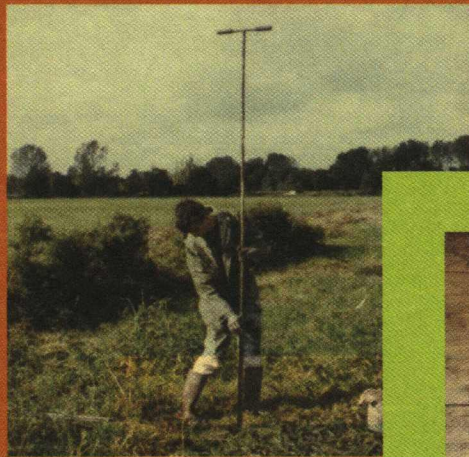

archeologisch onderzoeks- en adviesbureau

de steekproef

Hoogeveen, Bilderdijklaan

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek

2005-01/7

*Hoogeveen, Bilderdijklaan:
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
Royal Haskoning Nederland b.v.

januari 2005
rapportnummer 2005-01/7
tekst door drs. Caroline Tulp &
dr. Johan Jelsma

De Steekproef, Archeologisch
Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn
telefoon 050 - 5779784
fax 050 - 5779786
internet www.desteckproef.nl
e-mail info@desteckproef.nl

Inleiding

Locatie

Het plangebied Bilderdijklaan te Hoogeveen, gemeente Hoogeveen, bevindt zich ten oosten van de Rijksweg A28. De noordelijke grens van het terrein wordt gevormd door De Genestetlaan en de zuidelijke grens door de Helststraat en de Staringlaan (zie Figuren 1 en 3). Ten oosten van het plangebied loopt de Bilderdijklaan en de westelijke begrenzing is de Rubensstraat. Het gebied wordt doorsneden door de Jan Steenstraat, de Van Limburg Stirumstraat, de Da Costastraat, de Tollensweg en de Huygensstraat. Het ongeveer 3,2 hectare grote terrein bevat flats, vijvers, verharde wegen en verharde voetpaden. In totaal vijf gebouwen zijn reeds gesloopt. De RD-coördinaten van boring 1 zijn 228,161/526,855 en het terrein bevindt zich ongeveer 11 meter boven het NAP.

Bureauonderzoek

De bodem van het plangebied is door Stichting BodemKartering (StiBoKa) niet gekarteerd wegens ligging in de bebouwde kom van Hoogeveen. Rond Hoogeveen bestaat de bodem echter voornamelijk uit een veldpodzol met lemig fijn zand (classificatie bodemkaart Hn23x met grondwatertrap V: gemiddelde hoogste grondwaterstand minder dan 40 cm en gemiddelde laagste grondwaterstand meer dan 120 cm beneden het maaiveld).

Op de Fysisch Geografische Kaart van Drenthe is te zien dat rond de bebouwde kom van Hoogeveen de bodem is afgeveend (classificaties Ov4 en Ov3). Op de geomorfologische kaart is de bebouwde kom eveneens niet gekarteerd. Ten westen van het plangebied bestaat de grond uit grondmorene al dan niet met welvingen en bedekt met dekzand (classificatie 3L2a).

Uit het plangebied zelf zijn geen meldingen in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) aanwezig. Op Figuur 2 zijn de dichtst bij het plangebied gelegen meldingen zichtbaar (zie voor een overzicht ook Tabel 1). Het gaat om meldingen die zich meer dan anderhalve kilometer van het onderzochte terrein bevinden. Ten noorden van Hoogeveen zijn meldingen van grafheuvels. Drie grafheuvels stammen uit de ijzertijd [datering 800-12 vC; ARCHIS-nummer 38376] en zeven brandgrafheuvels uit de periode ijzertijd-Romeinse tijd [datering 800 vC-450 nC; ARCHIS-nummers 12181, 9571/17C-014 en 9572/17C-015]. Vlakbij is een vuurstenen spits met schachtdoorn en weerhaken aangetroffen uit de periode late Neolithicum-vroege bronstijd [datering 2850-1800 vC; ARCHIS-nummer 300068]. Ten zuidwesten zijn ook grafheuvels aangetroffen. Het gaat om onbekende aantallen met

overwegend een onbekende datering [ARCHIS-nummers 17009, 17010, 17011 en 33737 met datering laat-Neolithicum-ijzertijd: 2850-12 vC]. Bij het dorp Ten Arlo zijn scherven aardewerk en houtskoolfragmenten aangetroffen die op de aanwezigheid van een urnenveld kunnen wijzen uit de late bronstijd-vroege ijzertijd [datering 1100-500 vC; ARCHIS-nummer 238674]. Tijdens zandafgravingen in 1952 en 1956 zijn sporen waargenomen van een grafveld uit de late bronstijd-Romeinse tijd [datering 1100 vC-450 nC; ARCHIS-nummer 14402/22A-A04] en nederzettingssporen uit de Romeinse tijd, waarbij onder andere twee waterputten, paalgaten en scherven aardewerk zijn aangetroffen [ARCHIS-nummers 14401/22A-A03 en 238660]. Melding 14517/22A-014 betreft de laat-middeleeuwse kern van het dorp Ten Arlo en melding 33740 de sporen van een prehistorische woning. Ten zuidwesten van Ten Arlo is een neolithische afslag gevonden [datering 5300-2000 vC; ARCHIS-nummer 300208]. Bewerkt vuursteen uit het eerdere Paleolithicum is ten noorden van het dorp gemeld. Het betreft vier kernen, acht klingen, zes afslagen, een schrabber, een klingboor en een slijpsteen [datering tot 8800 vC; ARCHIS-nummers 300056 en 300058].

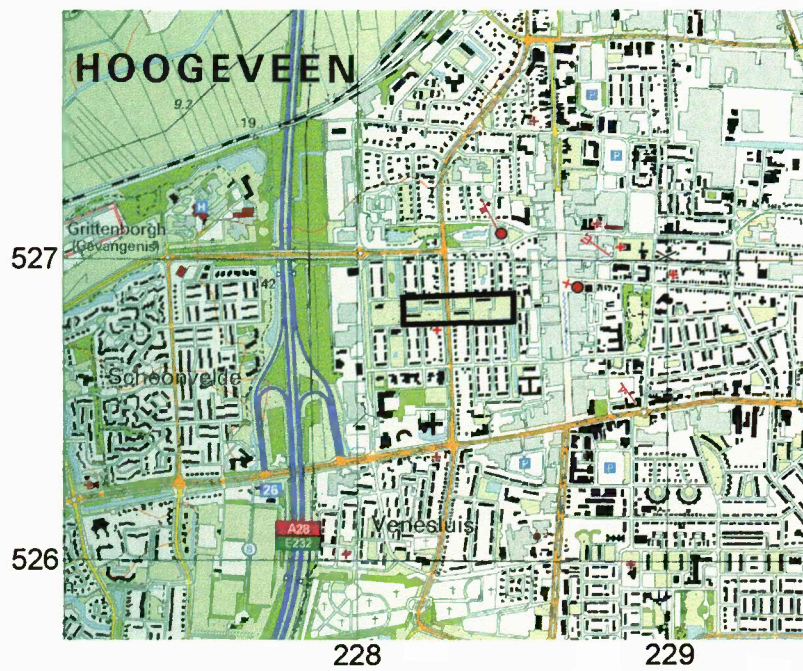
In de historische atlas is te zien dat het plangebied halverwege de negentiende eeuw onbebouwd was¹.

Aanleiding en doel

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van Royal Haskoning Nederland b.v., vertegenwoordigd door dhr. M. Rienks. De aanleiding voor het onderzoek is het plan tot herontwikkeling van het gebied. Op de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW), die grotendeels op de bodemkaart is gebaseerd, is het onderzoeksgebied niet gewaardeerd (zie Figuur 2).

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen en het bepalen van de kwaliteit van eventuele archeologische sporen in het plangebied.

¹ *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50 000. 2 Noord-Nederland 1851-1855. 1990. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.*

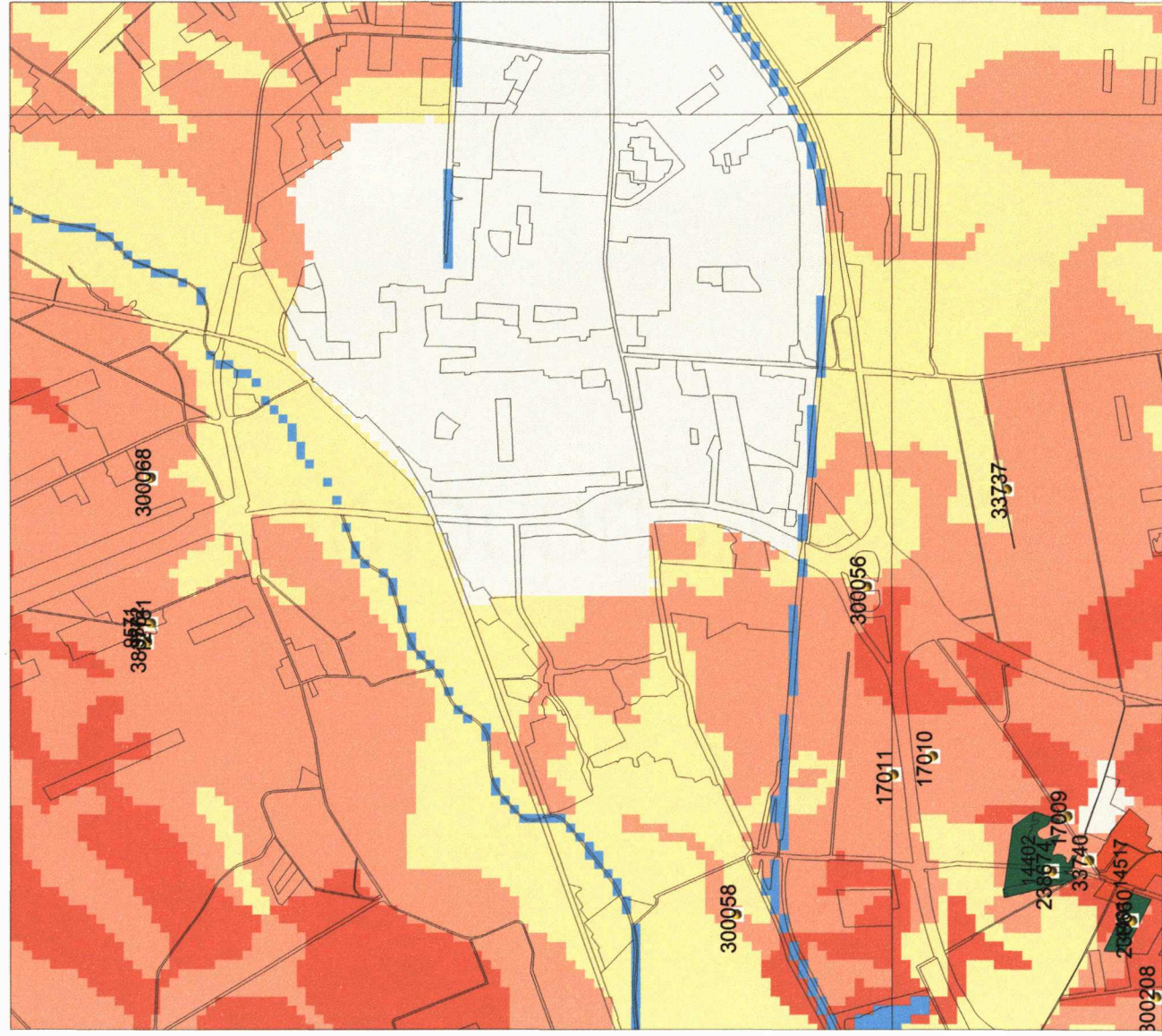

Figuur 1. Hogeveen, Bilderdijklaan. Overzichtskaart 1 : 25000. De begrenzing van de onderzoekslocatie is in zwart aangegeven. [Naar: ANWB Topografische Atlas 1:25000 Drenthe. 2004. Den Haag, ANWB bv]

Tabel 1. Hoogeveen, Bilderdijklaan. Een overzicht van de meldingen uit de gegevensbestanden van het ROB.

Meldingsnummer	Beschrijving	Datering	RD-coördinaten
CAA-300056	vuurstenen kernen (3), klingen (7), afslagen (6)	35000-8800 vC	227,400/525,130
CAA-300058	vuurstenen klingboor kling, schrabber, kern en slijpsteen	35000-8800 vC onbekend	225,600/525,830
CAA-300068	vuurstenen spits	2850-1800 vC	228,000/529,000
CAA-300208	vuurstenen afslag	5300-2000 vC	225,150/523,580
CMA-9571/17C-014	grafheuvel	800 vC-450 nC	227,190/529,070
CMA-9572/17C-015	grafheuvel	800 vC-450 nC	227,180/529,030
CMA-14402/22A-A04	urnen-/crematiegrafveld	12 vC-450 nC	225,927/524,203
CAA-12181	grafheuvel	onbekend	227,200/529,000
CAA-17009	grafheuvel	onbekend	226,140/524,060
CAA-17010	grafheuvel	onbekend	226,470/524,780
CAA-17011	grafheuvel	onbekend	226,370/524,990
CAA-33737	grafheuvel	2850-12 vC	227,940/524,380
CAA-38376	3 grafheuvelds	800-12 vC	227,100/529,025
CAA-238674	aardewerk en houtskool van urnenveld	1100-500 vC	225,840/524,140
CAA-33740	sporen prehistorische woning	onbekend	225,900/523,940
CMA-14401/22A-A03	2 waterputten	12 vC-450 nC	225,557/523,733
CAA-238660	waterput, houtskool, scherven, paalgat	12 vC-450 nC	225,570/523,710
CMA-14517/22A-014	dorpskern Ten Arlo	450-1500 nC	225,912/523,693

Figuur 2. Bekende en verwachte archeologische waarden.

Legenda

TOP50_CBS ((c)CBS)

WAARNEMINGEN

WAARNEMINGEN

VONDSMELDINGEN

MONUMENTEN

archeologische betekenis

archeologische waarde

hoge archeologische waarde

zeer hoge archeologische waarde

zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

zeer lage trefkans

lage trefkans

middelhoge trefkans

hoge trefkans

lage trefkans (water)

middelhoge trefkans (water)

hoge trefkans (water)

water

niet gekarteerd

0 1 km

ROB
ArchisII

Methoden en technieken

Werkwijze

In plangebied Bilderdijklaan zijn in totaal 19 grondboringen met een 10 cm edelmanboor uitgevoerd. Hiermee is de kwaliteit van de bodem bepaald. De opgeboorde grond werd met behulp van een 4 mm zeef doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals aardewerk, bewerkt vuursteen, metaal of houtskool en cultuurlagen. Op drie locaties (boringen 3, 4 en 8) waar de bodem redelijk gaaf was, is een tandemboring geplaatst. Dit houdt in dat er twee boringen naast elkaar worden gezet om meer grond naar boven te halen en zo de trefkans voor archeologische indicatoren te verhogen. Een veldkartering op het terrein bestond uit het doorzoeken van molshopen.

Het meetsysteem

De boringen zijn ingemeten aan de bestaande bebouwing. Boring 1 is tevens met behulp van het Global Positioning System (GPS) ingemeten. Voor de precieze locaties van de boringen wordt verwezen naar Figuur 3.

Resultaten

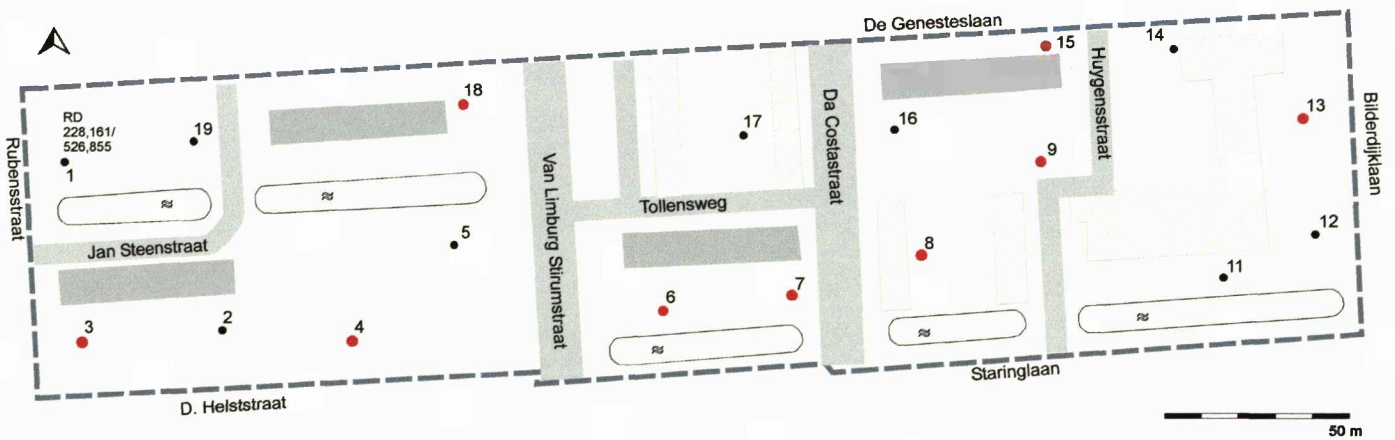
Het veldwerk vond plaats op 17 januari 2005. De resultaten per boring zijn weergegeven in de Appendix.

Het plangebied bevat vijf vijvers en vier flatgebouwen. Vier andere flatgebouwen zijn in een eerder stadium gesloopt evenals een schoolgebouw. De boringen zijn in het gras geplaatst.

De bovenste bodemlaag heeft een dikte van 65 tot 120 cm (alleen bij boring 16 begon de leemlaag reeds op 40 cm diepte). Deze laag is sterk verstoord met recent puin en baksteenfragmenten. Eveneens komen bij veel boringen in deze laag leembrokken voor. Op boorlocatie nummer 6 bevond zich een laag opgebracht, venig geel zand onder de bouwvoor.

Een A-horizont (grijze uitspoelingslaag) werd in geen van de boringen aangetroffen. In negen boringen werd een B-laag (bruine inspoelingslaag) waargenomen (boringen 3, 4, 6 tot en met 9, 13, 15 en 18). Bij boringen 2, 10, 11, 14 en 17 was deze laag verstoord. In twee boringen werd onder de bouwvoor het gele zand (C-horizont; boringen 1 en 5) aangetroffen en in boringen 12, 16 en 19 leem.

Tijdens het veldwerk zijn geen archeologische indicatoren waargenomen.

Figuur 3: Hoogeveen, Bilderdijklaan. Situatietekening van het plangebied met de boorlocaties. De begrenzings van het onderzochte terrein is met onderbroken lijnen aangeduid. De flats zijn in grijs weergegeven en de gesloopte gebouwen zijn grijs gearceerd. De genummerde zwarte punten geven de uitgevoerde boringen weer. Daar waar de bodem redelijk gaaf is, zijn de locaties weergegeven met rode punten.

Conclusies en advies

Uit het plangebied Bilderdijklaan te Hoogeveen zijn geen meldingen aanwezig van vondsten of archeologische terreinen in het CAA en CMA van het ROB. Grafheuvels en bewerkt vuursteen zijn aangetroffen op meer dan anderhalve kilometer van het plangebied verwijderd. Halverwege de negentiende eeuw was het plangebied nog onbebouwd. Het gebied bevatte ten tijde van het veldwerk vijvers en nog vier flatgebouwen. Vijf andere gebouwen waren reeds gesloopt.

De bodem bestaat uit een veldpodzol. Ondanks de dikke bouwvoor die sterk verstoord is met recent puin en baksteenfragmenten, is de bodem redelijk gaaf. Er is in 14 boringen een B-horizont waargenomen, die echter in vijf boringen verstoord was. Deze B-laag is over het algemeen nog ongeveer 20 cm dik en bevat stenen. Er zijn drie megaboringen uitgevoerd, maar archeologische vondsten zoals houtskoolfragmenten of verbrand of bewerkt vuursteen zijn niet aangetroffen. Ook aan het oppervlak werden geen archeologische vondsten gedaan.

Op basis van de hierboven genoemde resultaten concluderen wij dat de kans op onverstoorde archeologische grondsporen klein is. Halverwege de negentiende eeuw was dit terrein nog onbebouwd. Er zijn in de bovengrond veel baksteenresten en puin aangetroffen, maar dit was allemaal recent. De aanwezigheid van grondsporen is niet uit te sluiten, maar er zijn geen archeologische indicatoren gevonden en er zijn geen meldingen bekend uit dit gebied. Op basis van de huidige kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen voor plangebied Bilderdijklaan te Hoogeveen dan ook niet wetenschappelijk verdedigbaar. Archeologisch vervolgonderzoek is niet nodig.

Bij onverhoopt vinden van archeologische materialen en/of sporen dienen deze gemeld te worden bij de gemeente Hoogeveen, conform Monumentenwet 1988, artikel 47.

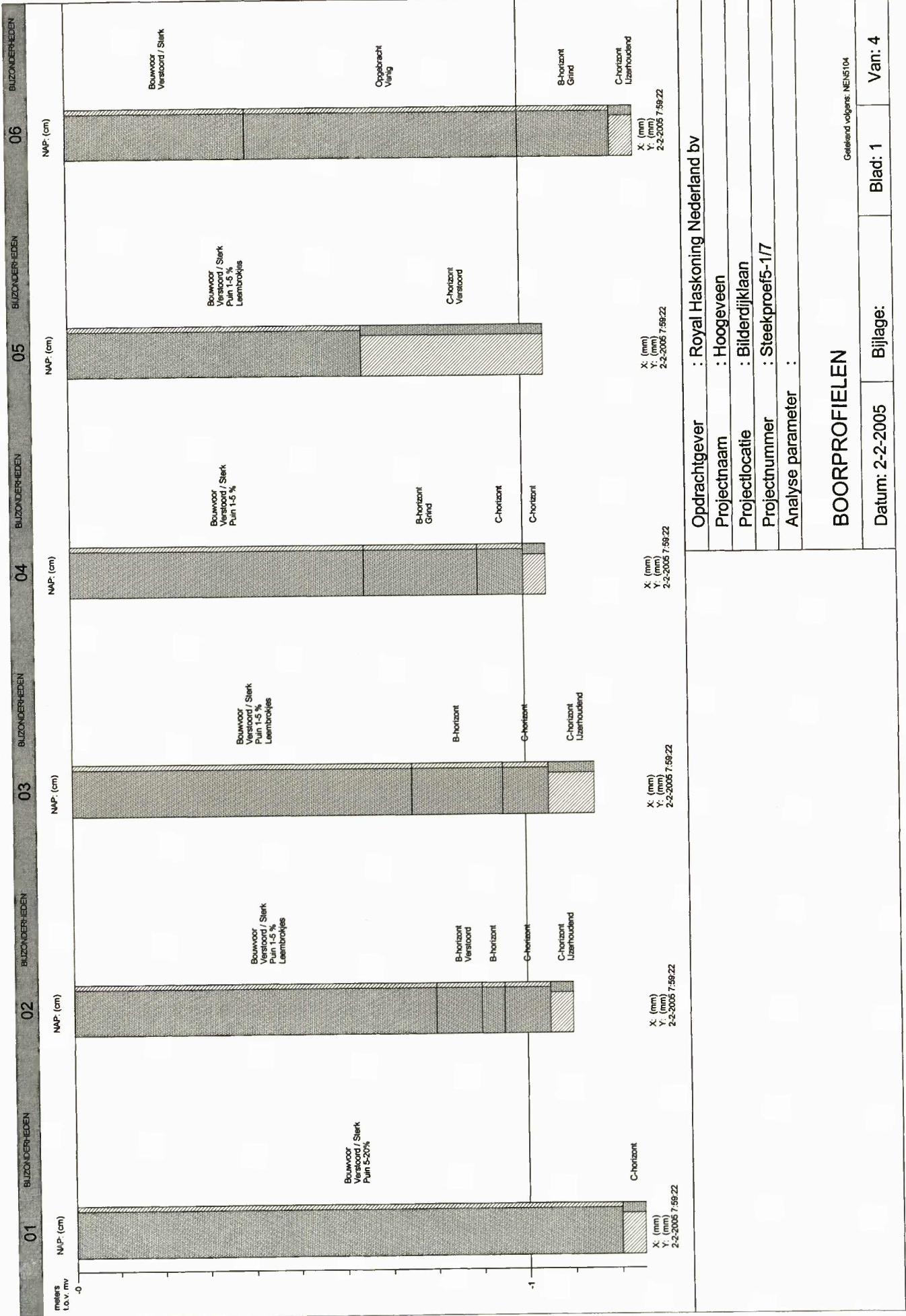
Zuidhorn, 3 februari 2005

drs. C. Tulp
(senior archeoloog)

Appendix

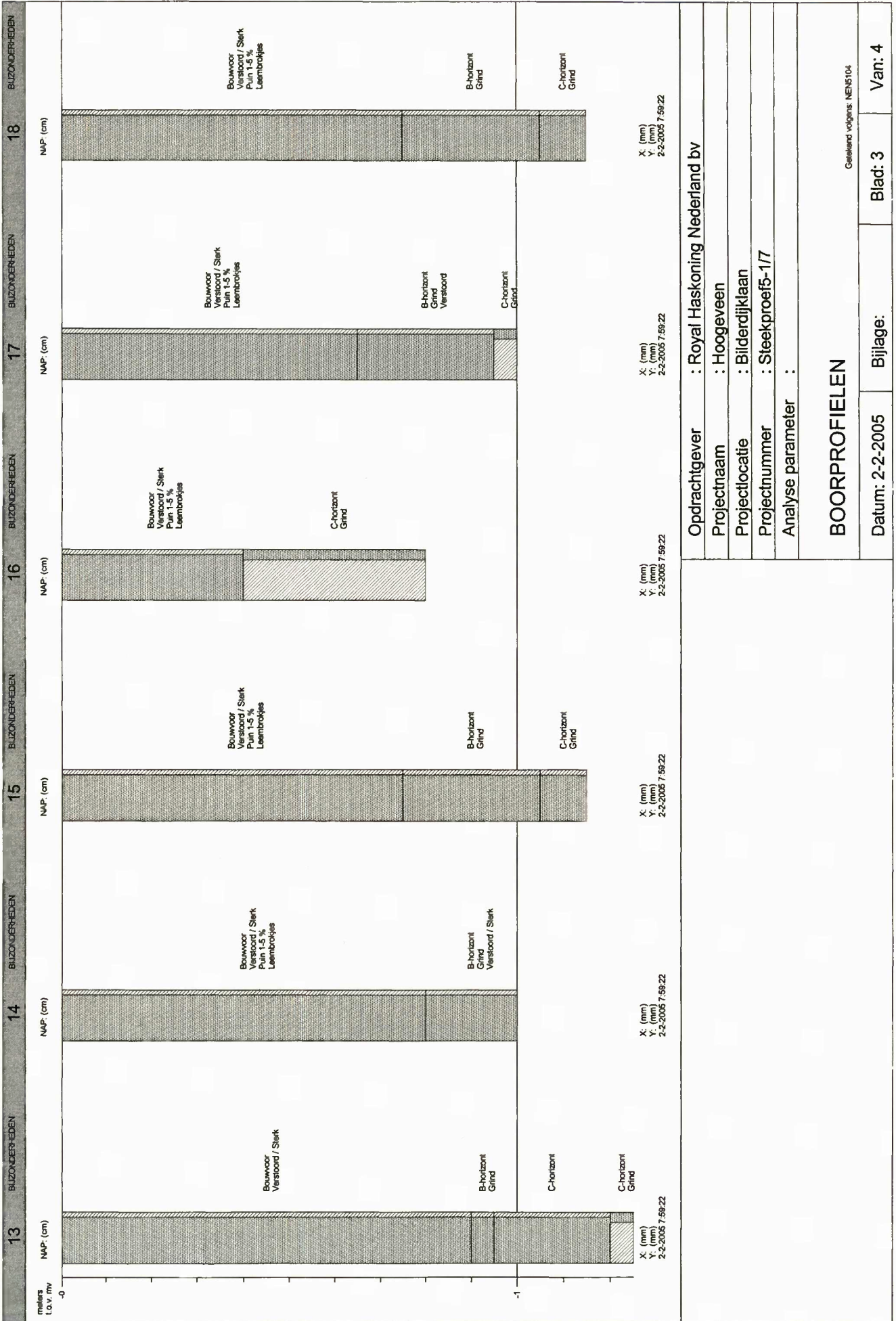
Hoogeveen, Bilderdijklaan: boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN5104.

Opdrachtgever : Royal Haskoning Nederland bv
 Projectnaam : Hoogeveen
 Projectlocatie : Bilderdijklaan
 Projectnummer : Steekproef5-1/7
 Analyse parameter :

BOORPROFIELEN
 Gekend volgens NEN104

Datum: 2-2-2005 Bijlage: Blad: 1 Van: 4

X: (mm)
 Y: (mm)
 Z: 2-2-2005 7:59:22

X: (mm)
 Y: (mm)
 Z: 2-2-2005 7:59:22

X: (mm)
 Y: (mm)
 Z: 2-2-2005 7:59:22

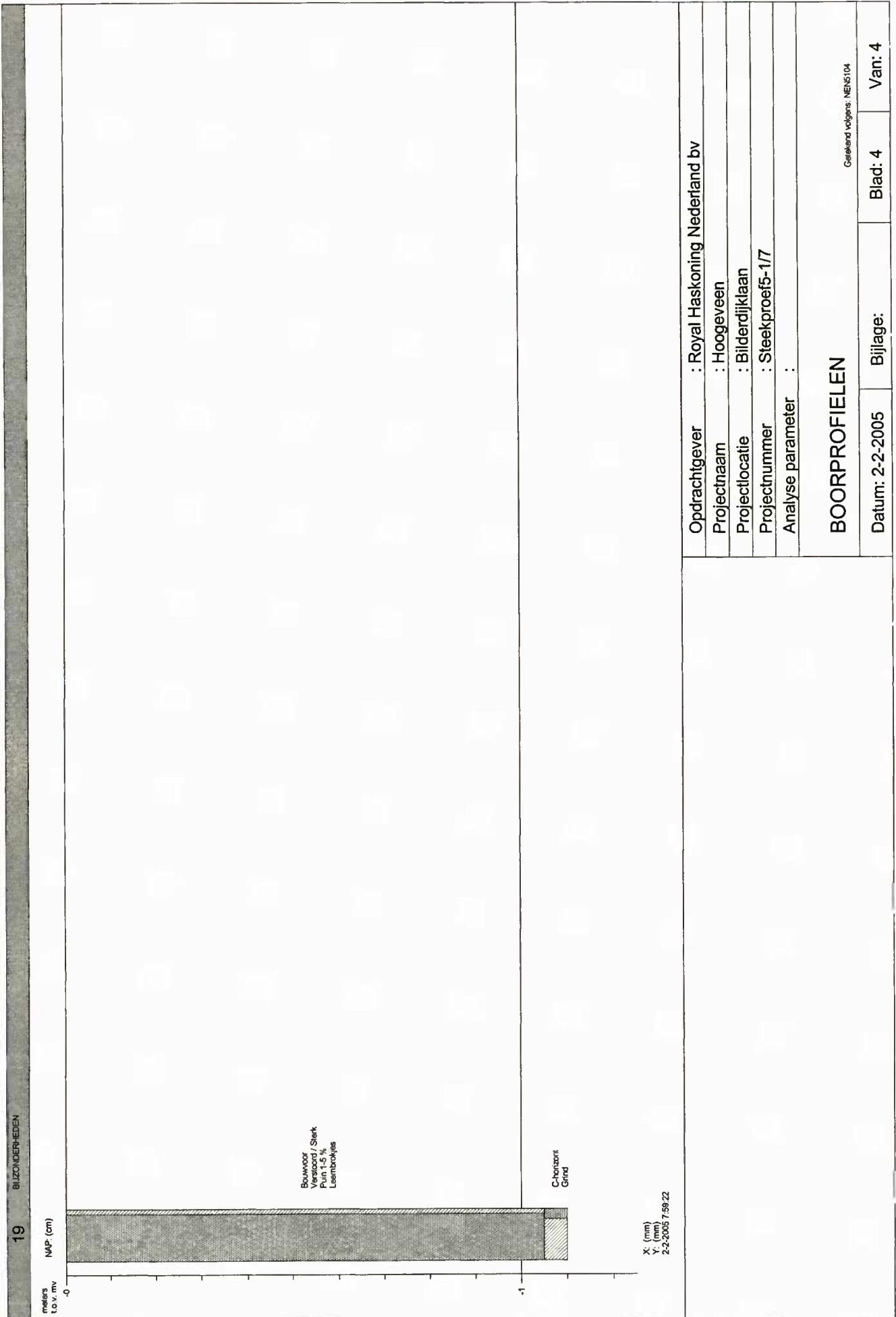
X: (mm)
 Y: (mm)
 Z: 2-2-2005 7:59:22

X: (mm)
 Y: (mm)
 Z: 2-2-2005 7:59:22

X: (mm)
 Y: (mm)
 Z: 2-2-2005 7:59:22

Opdrachtgever : Royal Haskoning Nederland bv		
Projectnaam	: Hoogeveen	
Projectlocatie	: Bilderdijklaan	
Projectnummer	: Steekproef5-177	
Analyse parameter	:	
BOORPROFIELEN		
Getekend volgens: NEN104		
Datum: 2-2-2005	Bijlage:	Blad: 3
		Van: 4

Opdrachtgever : Royal Haskoning Nederland bv		
Projectnaam	: Hoogeveen	
Projectlocatie	: Bilderdijklaan	
Projectnummer	: Steekproef5-177	
Analyse parameter	:	
BOORPROFIELEN		
Getekend volgens: NEN104		
Datum: 2-2-2005	Bijlage:	Blad: 3
		Van: 4

Opdrachtgever : Royal Haskoning Nederland bv
 Projectnaam : Hoogeveen
 Projectlocatie : Bilderdijklaan
 Projectnummer : Steekproef5-17
 Analyse parameter :

TABEL OVERZICHT VELDWAARNEMINGEN

Opdrachtgever : Royal Haskoning Nederland bv
Projectnaam : Hoogeveen
Projectnummer : Steekproef5-1/7
Projectlocatie : Bilderdijklaan

Meetpunt	Traject (cm-mv)	Grondsoort	Kleur	Bijzonderheden(mate)	Geur(sterkte)
01 Boring	0 - 120	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Verstoord Puin 5-20%	Sterk
	120 - 125	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	Bouwvoor C-horizont	
02 Boring	0 - 80	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Leembrokjes Puin 1-5 %	Sterk
	80 - 90	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Verstoord Bouwvoor	
	90 - 95	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	B-horizont	
	95 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	C-horizont	
03 Boring	105 - 110	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	C-horizont IJzerhoudend	Sterk
	0 - 75	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Leembrokjes Bouwvoor	
	75 - 95	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Puin 1-5 % Verstoord	
	95 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	B-horizont	
04 Boring	105 - 115	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	C-horizont IJzerhoudend	Sterk
	0 - 65	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Verstoord Bouwvoor	
	65 - 90	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/1 zwart	Puin 1-5 % B-horizont	
	90 - 100	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	Grind C-horizont	
05 Boring	100 - 105	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	C-horizont	Sterk
	0 - 65	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Bouwvoor Leembrokjes	
	65 - 105	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	Puin 1-5 % Verstoord C-horizont Verstoord	
06 Boring	0 - 40	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Bouwvoor Verstoord	Sterk
	40 - 100	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	Venig Opgebracht	
	100 - 120	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Grind B-horizont	
	120 - 125	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	C-horizont IJzerhoudend	
07 Boring	0 - 95	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Bouwvoor Verstoord	Sterk
	95 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Baksteen B-horizont	
	105 - 110	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	Grind C-horizont Grind	
08 Boring	0 - 70	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Verstoord Bouwvoor	Sterk
	70 - 95	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Grind B-horizont	
	95 - 100	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	C-horizont	
	100 - 110	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	C-horizont Grind	
09 Boring	0 - 85	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Verstoord Bouwvoor	Sterk
	85 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Grind	

TABEL OVERZICHT VELDWAARNEMINGEN

Opdrachtgever : Royal Haskoning Nederland bv
Projectnaam : Hoogeveen
Projectnummer : Steekproef5-1/7
Projectlocatie : Bilderdijklaan

Meetpunt	Traject (cm-mv)	Grondsoort	Kleur	Bijzonderheden(mate)	Geur(sterkte)
09 Boring	85 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	B-horizont	
	105 - 125	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	C-horizont	
10 Boring	0 - 100	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Verstoord	Sterk
	100 - 120	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Bouwvoor B-horizont Grind	
	120 - 125	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	Vermengd C-horizont Grind	
11 Boring	0 - 85	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Verstoord	Sterk
	85 - 100	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Bouwvoor Vermengd Grind	
	100 - 105	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	B-horizont C-horizont Grind	
12 Boring	0 - 110	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Bouwvoor	Sterk
	110 - 120	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	Verstoord C-horizont Grind	
13 Boring	0 - 90	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Verstoord	Sterk
	90 - 95	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Bouwvoor B-horizont Grind	
	95 - 120	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	C-horizont	
	120 - 125	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	C-horizont Grind	
14 Boring	0 - 80	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Leembrokjes Puin 1-5 %	Sterk
	80 - 100	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Verstoord Bouwvoor Verstoord Grind B-horizont	
15 Boring	0 - 75	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Bouwvoor Leembrokjes Puin 1-5 %	Sterk
	75 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Verstoord Grind	
	105 - 115	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	B-horizont Grind C-horizont	
16 Boring	0 - 40	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Leembrokjes Puin 1-5 %	Sterk
	40 - 80	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	Verstoord Bouwvoor C-horizont Grind	
17 Boring	0 - 65	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Leembrokjes Puin 1-5 %	Sterk
	65 - 95	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Verstoord Bouwvoor Grind	
	95 - 100	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	B-horizont Verstoord C-horizont Grind	

TABEL OVERZICHT VELDWAARNEMINGEN

Opdrachtgever : Royal Haskoning Nederland bv
Projectnaam : Hoogeveen
Projectnummer : Steekproef5-1/7
Projectlocatie : Bilderdijklaan

Meetpunt	Traject (cm-mv)	Grondsoort	Kleur	Bijzonderheden(mate)	Geur(sterkte)
18 Boring	0 - 75	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Leembrokjes Puin 1-5 % Verstoord	Sterk
	75 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	7.5YR3/3 dbruin	Bouwvoor Grind B-horizont	
	105 - 115	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR5/4 lbruin	C-horizont Grind	
19 Boring	0 - 105	ZAND matig fijn , zwak siltig,	10YR3/1 zwart	Bouwvoor Leembrokjes Verstoord	Sterk
	105 - 110	LEEM, sterk zandig	10YR6/2 lbruin	Puin 1-5 % C-horizont Grind	